ISSN: 2181-4341, IMPACT FACTOR (RESEARCH BIB) – 9.145, SJIF – 5,431

Andijon davlat pedagogika instituti pedagogika
fakulteti “Boshlang’ich ta’lim” kafedrasi,
P.f.b.f.d professor **Komilova Xurshida Toxirovna,**
Tadqiqotchi **Rasulova Barnoxon Abduxakimovna,**
talabasi **Tojiddinova Ozoda**

PEDAGOGNING KONFLIKTLI VAZIYATLARNI HAL ETISHGA IJODIY YONDASHUV

Annotatsiya

Ushbu maqolada ta’lim jarayonida yuzaga keladigan pedagogik konfliktlarni bartaraf etishda o‘qituvchining ijodiy yondashuvi va pedagogik mahoratining o‘rni tahlil qilindi. Nizoli vaziyatlarning kelib chiqish sabablari, ularning turlari hamda o‘quvchi va o'qituvchi o‘rtasidagi munosabatlarni sog‘lomlashtirishning innovatsion usullari yoritilgan. Maqolada nizolarni ijobiy hal etish orqali ta’lim sifatini oshirish imkoniyatlari ko‘rsatib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar

pedagogik konflikt, ijodiy yondashuv, pedagogik mahorat, nizo boshqaruvi, ta’lim muhiti, muloqot madaniyati, innovatsion yechimlar,pedagog, konflikt,ta’lim

Annotation

This article analyzes the role of a teacher’s creative appoach and pedagogical skill in resolving conflicts that arise during the educational process. It examines the causes and types of conflict situations, as well asinnovative methods for improving the relationship between student and teacher . The article highlights the potential ffor enhancing the qualitu af aducation thourgh the posivite resolution of conflicts.

Keywords

pedagogical conflict, creative approach, pedagogical skill, conflict management, educational environment, communication culture, innovative solutions,pedagogue,conflict, education.

Аннотация

В данной статье анализируется роль творческого подхода и педагогического мастерства учителя в разрешении конфликтов, возникающих в учебном процессе. Освещены причины возникновения и виды конфликтных ситуаций, а также инновационные методы оздоровления отношений между учеником и учителем. В статье показаны возможности повышения качества образования через позитивное решение конфликтов.

Ключевые слова

педагогический конфликт, творческий подход, педагогическое мастерство, управление конфликтами, образовательная среда, культура общения, инновационные решения,педагог, конфликт ,образование.

Bugungi shiddat bilan o‘zgarayotgan global dunyoda ta’lim tizimi nafaqat bilim berish, balki yuksak ijtimoiy intellektga ega shaxsni shakllantirish maskaniga aylandi. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganidek:”Bugungi o’qituvchi nafaqat dars

berishi, balki darsini o'rgatishi , yoshlarning qalbiga yo'l topa bilishi lozim".[1]Ushbu g'oya pedagogik konfliktlarni hal etishda "kuch ishlatish"yoki "tazyiq o'tkazish" davri o'tganini, o'rniga insonparvarlik va ijodiy yondashuv kirib kelishi shartligini anglatadi. Zamonaviy ta'lim tizimining asosiy vazifasi nafaqat bilimli mutaxassis tayyorlash, balki har tomonlama rivojlangan, ijtimoiy moslashuvchan shaxsni shakllantirishdan iboratdir. Biroq, ta'lim jarayoni murakkab ijtimoiy munosabatlar majmuasi bo'lganligi sababli, unda turli qarashlar to'qnashuvi va nizolarning yuzaga kelishi tabiiy holatdir. Pedagogik faoliyatda konfliktli vaziyatlar o'qituvchi va o'quvchi munosabatlariga putur yetkazishi yoki aksincha, to'g'ri boshqarilsa, o'zaro tushunishning yangi bosqichiga xizmat qilishi mumkin.Bugungi kunda pedagogik konfliktlarni hal etishda "buyruqbozlik" yoki "tazyiq o'tkazish" an'anaviy usullari o'z samarasini yo'qotmoqda. Shu sababli, pedagogning nizo jarayoniga ijodiy yondashuvi dolzarb ustunlikka ega. Ijodiy yondashuv — bu shunchaki nizoni bostirish emas, balki vaziyatni tahlil qilish orqali har ikki tomon manfaatlari hisobga olingan nostandart, konstruktiv yechim topish san'atidir.Pedagogning nizolarni hal etishdagi ijodkorligi ta'lim sifatini oshirish bilan birga, o'quvchi shaxsini hurmat qilishga asoslangan sog'lom ma'naviy muhitni kafolatlaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, "zamonaviy Z-avlod o'quvchilari bilan yuzaga keladigan nizolarning 70% dan ortig'i o'qituvchining avtoritar uslubi va hissiy intellektining yetishmasligi sababli chuqurlashadi. Asosiy muammo — pedagogning nizo vaziyatini shaxsiy haqorat sifatida qabul qilishidadir. Vaholanki, mashhur psixolog Erix From "Insonning o'zini anglashi "kitobida yozganidek: " Nizo -bu halokat emas , balki yangi darajaga o'tish uchun berilgan imkoniyatdir".[2] Bugungi pedagogning ijodiy vazifasi - nizoni bostirish emas , balki uni o'zaro tushunishning yangi bosqichiga aylanishidir. Amerika pedagogik psixologiyasi asoschisi Uilyam Glasser "Maktabda muvaffaqiyatsizliksiz ta'lim" asarida shunday deydi:" Agar o'qituvchi o'quvchining ehtiyojlarini tushunishga harakat qilsa , nizo o'z-o'zidan hamkorlikka aylanadi".Bu fikr pedagogdan nizo vaqtida kreativ yondashib, vaziyatni tahlil qilishni talab etadi. Shuningdek, Deyl Karnegi o'z asarlarida odamlarni boshqarishning eng samarali yo'li — ularning g'ururini sindirmay, muloqot qilish ekanligini isbotlagan.[3] Pedagogik nizo oldini olishda quyidagi kreativ metodlarni samarali qo'llash ta'lim samaradorlini oshiradi.

Rollarni almashtirish metodi: Nizo vaqtida o'quvchi va o'qituvchi o'rin almashadi. Bu metod orqali o'quvchi o'qituvchi mas'uliyatini, o'qituvchi esa bolaning emotsional holatini his qiladi .

1. "Muloqot ko'prigi" (Mediativ yondashuv): Pedagog "Sen aybdorsan!"deyish o'rniga, "Men -aybdor" texnikasidan foydalanadi: "Sening bu harakating darsimizga xalaqit beryapti, bu meni xavotirga solmoqda".
2. "Kreativ yechimlar banki" .Nizo avjiga chiqqanda vaziyatni kutilmagan hazil yoki kognitiv dissonans orqali hal qilish. Masalann , g'azablangan o'quvchining e'tiborini ziddiyatdan qiziqarli ijodiy topshiriqqa yo'naltirish.Ushbu metodlarni amaliyotda qo'llash natijasida quyidagi ijobiy ko'rsatkichlarga erishildi[4]

- Psixologik barqarorlik: Ijodiy yondashilgan sinflarda dars samaradorligi 25-30% ga oshdi.
- O'zaro ishonch: Nizo "aybdorni jazolash" emas, balki "muammoni birgalikda yechish" platformasiga aylandi.

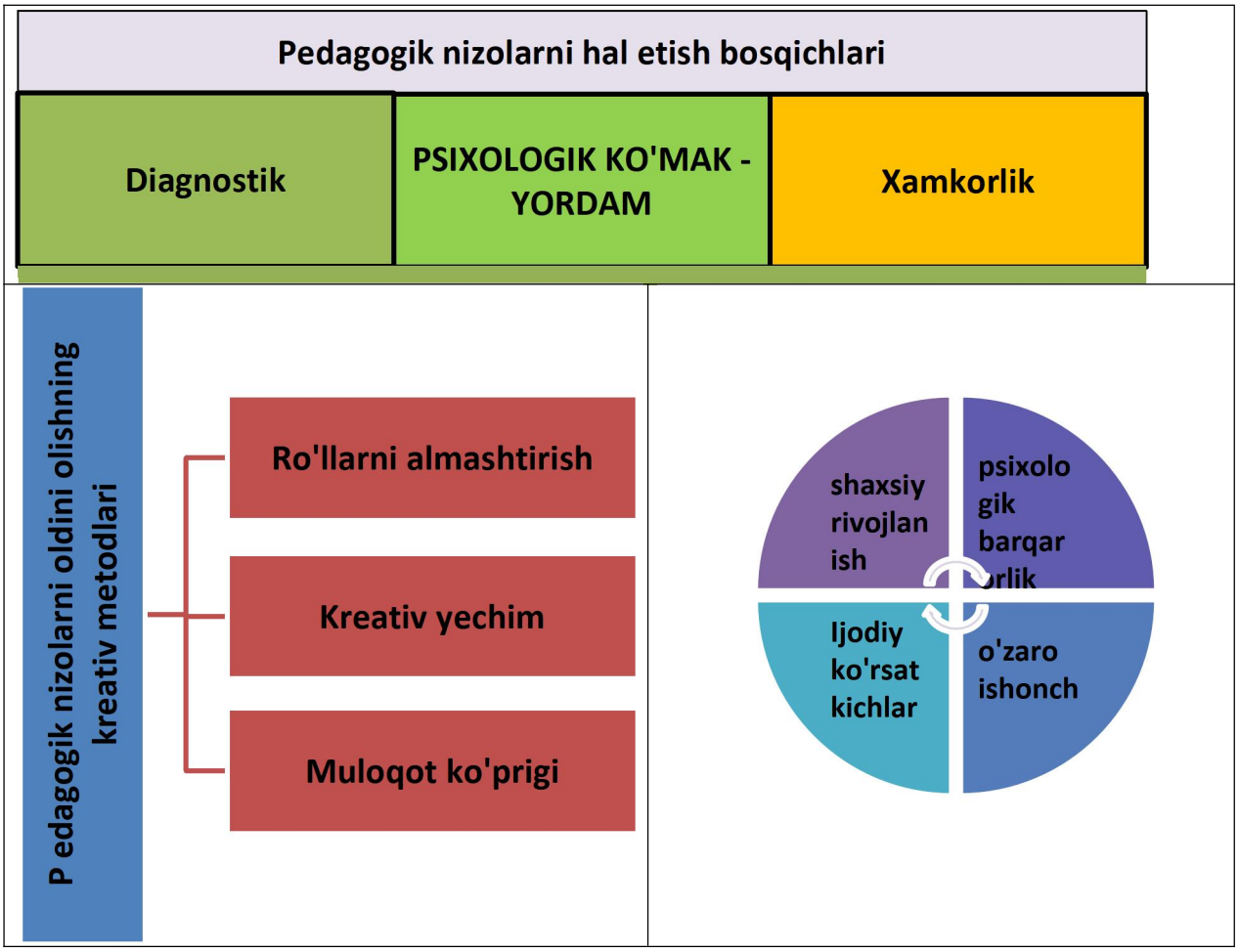
[1] Mirziyoyev.SH.m Yangi O'zbekiston strategiyasi :O'zbekiston nashriyito 2021.232-bet

[2] Fromm.Erich Man himself: An Inquiry into the psychology of Ethics.-Routledge,1947,40-bet

[3] Glasser.William.control Theory in the Classroom.-New York:Perennial Library,1986.85 bet

[4] Ochilov. M Pedagogik mahorat asoslari,-Toshkent. Iqtisod –moliya 2009 128-bet

Shaxsiy rivojlanish: O‘quvchilarda baqirish yoki arazlash o‘rniga, o‘z fikrini madaniyatli tushuntirish (konstruktiv muloqot) ko‘nikmasi shakllandi.Pedagogning ijodiy yondashuvi — bu shunchaki mahorat emas, balki sog‘lom ma’naviy muhitni kafolatlovchi strategik vositadir.

Zero, yangi O‘zbekiston maktablariga nizolarni bilim bilan yengadigan, o‘quvchi shaxsini hurmat qiladigan kreativ pedagoglar kerak.Pedagogik nizolarni boshqarishda emotsional intellektning o‘rni.

Ijodiy yondashuvning asosi — bu pedagogning o‘z his-tuyg‘ularini jilovlay olishi va o‘quvchining ichki kechinmalarini to‘g‘ri o‘qiy olishidir. Dunyoga mashhur psixolog Deniel Goulman o‘zining “Emotsional intellekt” asarida ta’kidlaganidek:” O’z his-tuygularini tushunish va ularni boshqarish qoboliyati intelektual salohiyatdan ko’ra muhimroqdir .” Nizo vaqtida pedagog “portlash”o‘rniga pauza qila olishi, vaziyatga chetdan nazar tashlashi — bu ijodiy jarayonning boshlanishidir. Bu jarayonda o‘qituvchi o‘quvchini “yengish” haqida emas, balki “vaziyatni o‘zgartirish” haqida o‘ylaydi.

Nizolarni ijobiy hal etishning bosqichma-bosqich mexanizmi:

Tadqiqotimiz doirasida pedagoglar uchun quyidagi ijodiy harakatlar algoritmi ishlab chiqildi:

1. Diagnostika: Nizo sababini aniqlash (bu shunchaki o‘quvchining charchog‘imi yoki uzoq vaqt yig‘ilib qolgan e’tirozmi?).
2. Psixologik yordam, ko’mak: Emotsiyalar avjiga chiqqan pallada qaror qabul qilmaslik. Bu yerda pedagogik yumor yoki kutilmagan savol berish orqali vaziyatni yumshatish tavsiya etiladi.
3. Xamkorlik: O‘quvchiga “Seningcha, bu vaziyatdan qanday chiqishimiz kerak?” deb savol berish orqali uni mas’uliyatga chorlash.

Nizo vaqtida o‘quvchi shaxsini kamsitmaslik, uning g‘ururiga tegmaslik — pedagogning axloqiy vazifasidir. Ijodiy yondashuv — bu qat’iyat va mehrning oltin muvozanatini topish demakdir.

Pedagogik faoliyatda konfliktli vaziyatlarni hal etishga ijodiy yondashuv — bu shunchaki o‘qituvchining dars o‘tish texnikasi emas, balki uning yuksak ijtimoiy-psixologik madaniyati va kasbiy mahorati isbotidir. Olib borilgan tahlillar va nazariy qarashlar sintezi shuni ko‘rsatadiki, nizo ta’lim jarayonidagi to‘siq emas, balki to‘g‘ri boshqarilsa, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi munosabatlarni yangi, samimiyroq bosqichga olib chiquvchi rivojlanish nuqtasidir.Birinchidan, pedagogning kreativligi nizo vaqtida emotsional portlashning oldini oladi. Davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganidek, yoshlar qalbiga yo‘l topish — bugungi kun pedagogining bosh mezonidir. Ijodiy yondashuv aynan mana shu "yo‘l"ni topishda standart qoliplardan voz kechishni, har bir vaziyatga individual psixologik yechim izlashni taqozo etadi.Ikkinchinchidan, metodik nuqtayi nazardan Rollarni almashtirish”, “Muloqot ko‘prigi” va “Kreativ tanaffus” kabi usullarning qo‘llanilishi, o‘quvchida nafaqat fanga nisbatan, balki o‘qituvchi shaxsiga nisbatan ham yuksak hurmat uyg‘otadi. Bu jarayonda o‘qituvchi jazolovchi emas, balki donishmand maslahatchi zamonaviy tilda mentor sifatida namoyon bo‘ladi. Bu esa ta’lim muhitida agressiyani kamaytirib, o‘zaro ishonch indeksini oshiradi.Uchinchidan, pedagogik nizolarni ijodiy hal etish orqali biz kelajak jamiyati uchun ”Nizolarni tinch yo‘l bilan hal etish madaniyati”ni shakllantiramiz. Zero, maktabda o‘z muammosini muloqot va ijodiy fikrlash orqali hal qilishni o‘rgangan bola, ertaga katta hayotda ham destruktiv harakatlardan yiroq bo‘ladi. Zamonaviy o‘qituvchi — bu nafaqat axborot yetkazuvchi, balki insoniy munosabatlar muhandisidir. Uning nizo vaqtida ko‘rsatgan vazminligi, hazil-mutoyibasi va nostandart qarorlari o‘quvchi xotirasida o‘nlab nazariy darslardan ko‘ra chuqurroq iz qoldiradi. Pedagogik ijodkorlik — bu nizoni hamkorlikka, dushmanlikni esa do‘stlikka aylantira oladigan eng qudratli kuchdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2021.232-bet
2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2016.
3. Carnegie Dale. How to Win Friends and Influence People. — Simon & Schuster, 1936. (yoki o‘zbekcha tarjimasi: *Do‘st orttirish va odamlarga ta’sir o‘tkazish to‘g‘risida*).
4. Fromm Erich. Man for Himself: An Inquiry into the Psychology of Ethics. — Routledge, 1947. 82-bet (yoki o‘zbekcha tarjimasi: *Insonning o‘zini anglashi*).
5. Glasser William. Control Theory in the Classroom. — New York: Perennial Library, 1986. (yoki o‘zbekcha tarjimasi: *Maktabda muvaffaqiyatsizliksiz ta’lim*).
6. Goleman Daniel. Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ. — Bantam Books, 1995.
7. Ochilov M. Pedagogik mahorat asoslari. – Toshkent: “Iqtisod-moliya”, 2009128-bet
8. Zunnunov A., Xayrullayev M. Pedagogika tarixi. – Toshkent: “Sharq”, 2000.
9. **Goulman Deniel. Emotsional intellekt.** — Toshkent: "Asaxiy Books", 2022. (Asarning o‘zbekcha nashri).
10. **Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat.** — Toshkent: TDPU, 2006.